

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Vuorjoki, Venla; Sassali, Niina Susan; Ronkainen, Liisa; Naamanka, Leea; Hakosalo, Osmo

Julkaisun nimi: Tanssi ja musiikki sosiaalisen osallisuuden ja toimijuuden lähteinä

Julkaisuvuosi: 2025

Versio: Julkaistu versio

Lisenssi: CC BY-NC-ND

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Vuorjoki V., Sassali N. S., Ronkainen L., Naamanka L. & Hakosalo O. (2025). Tanssi ja musiikki sosiaalisen osallisuuden ja toimijuuden lähteinä. *Osaamiskärjistä suuntaviivoja strategisiin tutkimus- ja kehittämisohjelmiin*, (80-88). Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Venla Vuorjoki, Niina Susan Sassali, Liisa Ronkainen, Leea Naamanka ja
Osmo Hakosalo

TANSSI JA MUSIIKKI SOSIAALISEN OSALLISUUDEN JA TOIMIJUUDEN LÄHTEINÄ

Tanssiin ja musiikkiin perustuvat luovat menetelmät tarjoavat yksilölle mahdollisuuden ilmaista itseään ja kokea yhteenkuuluvuutta suhteessa muihin. Tässä artikkelissa kerrotaan, miten TASSU – Tanssi ja musiikki sosiaalisen osallisuuden ja toimijuuden lähteenä -hanke tukee syrjäytymisvaarassa olevien osallisuutta ja toimijuutta vahvistamalla heidän kanssaan toimivien ammattilaisten luovien menetelmien käytön osaamista.

Tanssi ja musiikki osallisuutta edistämässä

Osallisuus on johonkin kuulumista – nähdäksi ja kuulluksi tulemistä. Toimijuudella taas tarkoitetaan sitä, että yksilöt rakentavat elämänkulkuaan niiden valintojen ja toimintojen kautta, joita he toteuttavat sosiaalisen ympäristönsä avaamien mahdollisuuksien ja rajoitusten varassa (Shanahan & Elder, 2002, s. 150).

Syrjäytymisen käsitteellä kuvataan nykyaikaisia yhteiskunnallisen huono-osaisuuden muotoja. Syrjäytyminen voi olla seurausta muun muassa työttömyydestä, köyhyydestä, mielenterveysongelmista, alkoholisoitumisesta tai joutumisesta yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle. Se estää ihmisiä osallistumasta täysipainoisesti normaaleihin yhteiskunnan toimintoihin. Ihmiset ovat erityisen alttiita syrjäytymiselle elämän muutosvaiheissa, kuten koulun tai opiskelun, työsuhteen tai parisuhteen päättyessä. Syrjäytymisen riski on suuri silloin, kun lapsi joutuu elämään ja kasvamaan ympäristössä, jossa on

useita syrjäytymisen tunnusmerkkejä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.)

Sosiaaliseen osallisuuteen avautuu tilaisuus, kun yksilöllä on mahdollisuus ilmaista itseään ja olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten, yhteisöjen ja koko yhteiskunnan kanssa. Meillä kaikilla ei kuitenkaan ole keinoja ilmaista itseämme tai tulla ymmärretyksi pelkän kielen avulla. Näissä tilanteissa erilaiset äänen, liikkeeseen ja kehollisuuteen perustuvat toimintatavat voivat auttaa yhteyden luomisessa ja vuorovaikutuksen syntymisessä. Osmo Hakosalon ja Aale Luusuan (2020) mukaan musiikin ja tanssin, tai äänen ja liikkeen, tavat välittää merkityksiä vaikuttavat olevan hyvin erilaiset kuin esimerkiksi puheen tai kielen: ne ovat kommunikaatiomuotoina epäsuorempia. Se, miltä tanssi tai soitto tuntuu, on yhtä tärkeää kuin se, miltä se kuulostaa tai näyttää – ehkä jopa tärkeämpäänkin.

Tanssi ja musiikki on nähty suomalaisessa koulutusjärjestelmässä perinteisesti taitoaineina, ja niiden harjoittamisella on tähdätty esittävään taiteeseen. Lähtökohtamme tässä hankkeessa on toinen: olemme ottaneet näkökulmaksemme amerikkalaisen etnomusikologi Thomas Turinon teoksen, jossa hän kuvailee kansanmusiikkia ja tanssia ensisijaisesti sosiaalisena ilmiönä. Hän kytkee ilmiön tiukasti sitä harjoittavien yhteisöiden tapaan kommunikoida sanattomasti keskenään musiikin ja tanssin avulla. (Kauppinen, 2023; Turino, 2008.)

Musiikki ja siihen liittyvä toiminta tukevat osallisuuden kokemusta, empatiakykyä ja itsesäätelyä. Musiikin avulla ihminen voi vaikuttaa tunne- ja vireys-tilaansa, pysähtyä hetkeen ja liittyä toisiin ihmisiin erityisellä tavalla. Lisäksi tutkimustulokset osoittavat musiikista olevan hyötyä oppimiselle, muistille ja ikääntyneiden kanssa työskennellessä aivojen ikääntymisen hidastamiselle. (Huhtinen-Hildén, 2019.) Musiikkiterapia on yksi lääkinällisen kuntoutuksen muodoista, mutta musiikin muu – monipuolinen – hyödyntäminen sosiaali- ja terveyskentällä ei ole vielä kovinkaan tavallista.

Musiikin ohella myös liikettä voidaan käyttää monella tapaa osallisuuden ja toimijuuden rakentamisessa. Kuten Kirsi Heimonen (2019) kauniisti kiteyttää: ”Liikkuminen on ihmisen tapa toimia ja olla maailmassa. Sen avulla hän hahmottaa maailmaa ja kohtaa itsensä sekä toisen ruumiillisena olentona.” Liike, kuten myös musiikki, voi auttaa yhteyden luomisessa silloin, kun yhteinen kieli puuttuu, sanoja ei ole tai ne ovat menettäneet merkityksensä (Heimonen, 2019).

Kehollisuus liittyy vuorovaikutukseen perustavalla tavalla, koska viesti ymmärretään sanojen lisäksi non-verbaalisesti eli eleiden, ilmeiden, tilaan asettumisen ja äänenkäytön keinoin (Pietikäinen & Sassali, 2023). Kehollisuus, taide ja musiikki voivat tulla avuksi myös silloin, kun meillä on haasteita päästä yhteyteen

toisen ihmisen sijaan omien tunteidemme tai vaikeiden kokemustemme kanssa. Erilaiset luovuutta, ääntä ja liikettä hyödyntävät menetelmät saattavat avata mahdollisuuksia myös niille, jotka voivat olla jäämässä syrjään. Kokemukset ovat aina kehollisia: henkilökohtaisella kokemuksella ja yhteisöllisellä jakamisella vaikuttaa olevan nykypäivässä suuri merkitys. Keholliset havainnot sitovat ihmiset toisiinsa, osaksi suurempaa kokonaisuutta, kun he jakavat kokemuksiaan. (Sutela, 2022.) Ne ovat aina uniikkeja, koska jokainen tulee vuorovaikutustilanteisiin oman historiareppunsa kanssa, mutta myös yhteisiä –kokemuksen kehollisessa perustassa on yhteistä jaettavaa, koska keho on kokonaisvaltainen vuorovaikutusväline. Sen avulla välitämme asenteita, tunteita ja mielipiteitä – halusimmepa me sitä tai emme. (Pietikäinen & Sassali, 2023.)

Ihmiskokemus on lähtökohtaisesti kehollista. Teoreettisena käsitteenä kehollisuus perustuu ranskalaisen filosofi Maurice Merleau-Pontyn (1945) havaintofilosofiaan, joka on luonteeltaan fenomenologinen. Tanssin alalla tätä filosofiaa on Suomessa soveltanut muun muassa Jaana Parviainen (1999, 2002). Hän on ytimekkäästi todennut: ”Fenomenologian pyrkimyksenä on tavoittaa asiantilat ainutlaatuisuudessaan ennen kielellistä ilmaisua.” (Parviainen, 1999.) Kehon liikkuttaminen ja musiikki voivat täten toimia kielellistä ilmaisua luontevampana ja helpompana lähtökohtana itseilmaisulle.

Kehofenomenologiaan pohjaavan näkökulman mukaan keho on ihmisen ainoa mahdollisuus ylipäättään olla maailmassa. Kehollisten kokemusten avulla ihminen luo käsityksen itsestään ja olemisestaan osana ympäristöään (Anttila, 2022). Olipa henkilön keho millainen tahansa – iso, pieni, ehjä, rikkinäinen, kävelevä, pyörillä liikkuva tai vaikkapa vuoteessa makaava –, se on ainoa media, joka välittää ja tulkitsee ympärillä tapahtuvaa. Se on osa kokemuksia ja niiden luomista. Kehollinen tieto on non-verbaalia, ja kehollisessa oppimisessa merkityksellisiä ovat liikkeen tuottamat aistihavainnot ja kokemukset, jotka tapahtuvat sosiaalisessa kontekstissa. Vuorovaikutusmahdollisuuksien tutkiminen kehollisesti voi laajentaa ilmaisua erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa sanalliseen vuorovaikutukseen liittyy hankaluuksia.

Ryhmässä liikkuminen, kehollinen ilmaisu ja äänen ja musiikin tuottaminen vaativat rohkeutta ja voivat aiheuttaa pohdintaa omista kyvyistä ja oman osaamisen riittävytydestä. Näissä tilanteissa ohjaajan tärkeänä tehtävänä on mahdollistaa turvallinen toimintaympäristö, jossa jokaisen henkilökohtaisia rajoja arvostetaan herkästi tilannetta kuunnellen. Luovaan ryhmätoimintaan liittyvän vuorovaikutustilanteen luominen vaatii pedagogista herkkyyttä ja kohtaamisen ammattitaitoa, jotta häpeän tai arvottomuuden kokemuksia ei pääsisi syntymään

(Huhtinen-Hildén, 2019). Turvallisessa toimintaympäristössä innostuksen liekin sytyttäjänä toimii tilanteesta vastuussa oleva ohjaaja, joka voi omalla toiminnallaan myös näyttää esimerkkiä siitä, että asioita ei tarvitse osata täydellisesti.

Turvallisuuden tunteen ja tasavertaisen toimijuuden syntymiseen vaikuttavat myös erilaisten toimintaympäristöjen tyypilliset rooli- ja toimintaodotukset. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalalle tyypillistä on tietty hierarkkisuus: ammattilainen on tietyssä asemassa suhteessa asiakkaaseen ikään kuin tietäen, mitä tämä tarvitsee. Taidetoiminta kyseenalaistaa tämän asenteen esimerkiksi yhteisen osallistumisen ja improvisaation kautta. (Heimonen, 2019.) Liian voimakkaasta ”tietämisestä” voi syntyä valta-asetelma, jossa ammattilainen voi yrittää saada osallistujan tekemään asioita, joita hän katsoo tarpeelliseksi tehdä osallistujan tilanteen kohentamiseksi. Tällöin osallistujan tunteet voivat jäädä syrjään eikä osallisuuden kokemusta pääse syntymään. Myös urheilun ja liikunnan kontekstissa historiareppuun saattaa kertyä ikäviä kokemuksia siitä, kuinka fyysiseen suorituskäyttöön keskittyminen ja suoritusten mittaaminen vaikkapa älykellolla voivat kääntää huomion mitattavaan numeeriseen dataan osallistujan tunteiden ja kokemuksen huomioimisen kustannuksella. (Sutela, 2022.)

TASSU – Tanssi ja musiikki sosiaalisen osallisuuden ja toimijuuden lähteenä -hanke

TASSU – Tanssi ja musiikki sosiaalisen osallisuuden ja toimijuuden lähteenä on kaksivuotinen (2023–2025) Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke, jonka tavoitteena on luoda, kehittää ja juurruttaa uusia ääntä ja liikettä hyödyntäviä menetelmiä osallisuuden tukemiseksi. Kohderyhmänä ja yhteiskehittäjinä hankkeessa ovat kaikki syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden kanssa työskentelevät ammattilaiset ja organisaatiot. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi mielenterveys- ja päihdekuntoutujien, haastavassa asemassa olevien nuorten, kehitysvammaisten sekä muistisairaiden vanhusten kanssa työskenteleviä julkisen sektorin, sosiaali- ja terveystalalan sekä järjestökentän ammattilaisia.

Hankkeessa pyritään madaltamaan ammattilaisten kynnystä ottaa tanssi ja musiikki osaksi omaa toimintaansa erilaisten kohderyhmien kanssa. TASSUn hanketoiminnan ytimessä on työpajatoiminta, jossa kehitetään ammattilaisten kanssa uusia menetelmiä sekä tuetaan niiden vakiintumista ja juurtumista käytännön työhön. Menetelmiä on kehitetty ja testattu hankkeen asiantuntijoiden toimesta menestyksekkäästi jo useissa edellisissä hankkeissa ja projekteissa, kuten KanTaMus-hankkeessa (Hoppu, 2021) ja Centria AMK:n Jamipajassa (Hakosalo, 2020). Lisäksi hankkeessa kehitetyistä menetelmistä koostetaan digitaalinen

työkalupakki eli valikoima selkeitä menetelmiä ja käytännöllisiä työkaluja ammattilaisten käytettäväksi. Hankkeessa pyritään vahvistamaan luovien menetelmien monipuolista käyttöä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, jolla kohdataan usein syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia asiakkaita.

Kehittämävaiheen työpajoihin osallistuneilla on ollut erilaisia ammatillisia taustoja: osa tekee töitä sosiaali- ja terveysalalla, osalla puolestaan on keskiössä kulttuuri- ja taideosaaminen, jota he käyttävät työssään eri asiakaskuntien kanssa. Suurin osa osallistuneista on jo jollakin tavalla käyttänyt ääntä ja liikettä työkaluna työssään, mutta he ovat osallistuneet työpajoihin saadakseen vielä uusia työkaluja ja ideoita.

Työpajat aloitetaan aina jään murtamiseksi kanteleharjoituksella, jossa kanteletta soitetaan aluksi yksin, sitten pareittain. Lopuksi kaikki soittavat kanteletta ringissä. Jokainen voi halutessaan käydä ringin keskellä vain kuuntelemassa ja rentoutumassa. Viisikielinen kantele on valikoitunut työpajojen instrumentiksi, sillä sen soittaminen on perustasolla helppoa. Kun kanteleet on viritetty samaan viireeseen, kaikki soitetut äänet sopivat yhteen. Väärin ei siis voi soittaa. Lisäksi kantele on perinteinen suomalainen kieli-instrumentti, jossa on miellyttävä, rauhoittava ääni.

Työpajoissa on käytetty myös Osmo Hakosalon ja Jussi Tuohinon kehittämää, verkosta löytyvää, maksutonta, kännykällä tai muulla älylaitteella soitettavaa digikanteletta ². Työpajoissa käytetään soittimina myös kaikenlaisia ”epäsoittimia”, joina toimivat työskentelytilasta löytyvät esineet. Niiden avulla rakennetaan yhteistä, rytmiin perustuvaa äänimaisemaa. Olennaisena lähtökohtana onkin, ettei ainakaan sopivan välineistön puuttuminen muodostu esteeksi menetelmien käytölle osallistujien omassa työympäristössä.

Liikeharjoitukset on valittu siten, että kaikille erilaisille osallistujille ja ryhmille löytyisivät sopivat. Työpajojen aikana osallistujat eli syrjäytymisuhan alla olevien kanssa toimivat ammattilaiset ovat saaneet kommentoida harjoitusten sosiaalista vaativuutta ja sitä, millaisia muutoksia harjoituksiin pitäisi tehdä, jotta niitä voitaisiin käyttää heidän asiakkaidensa kanssa. Ensimmäisissä työpajoissa toukokuussa 2024 todettiin, että alivirittyneet ja ylivirittyneet osallistujat tarvitsevat erilaista liikettä ja että heille kannattaa tarjota mahdollisuus tehdä asiat lähikohtaisesti omalla tavallaan.

Tämä onkin vakiintunut kaikkien työpajojen työtavaksi: osallistumisasteeseen liittyvät valinnat ovat aina osallistujan käsissä. Jos osallistuja sanoo, ettei

² <https://www.hakosalotuohino.com/kantele/>

halua osallistua johonkin harjoitukseen tai pysty siihen, ohjaaja voi ottaa kiitollisena vastaan sen, että osallistuja kuunteli omia tuntemuksiaan ja rohkaistui ilmaisemaan itseään. Tällaisessa tilanteessa osallistuja tulee ojentaneeksi ohjaajalle avaimen mahdolliseen vuorovaikutuslukkoon. Ohjaajan on mahdollista ohjauksen kuluessa hyödyntää tuota avainta, jotta osallistuja voi saada osallisuuden kokemuksen, mikä auttaa avaamaan vuorovaikutuslukon.

Alivirittyneellä tarkoitetaan tässä sitä, että osallistujan vireystaso on matala, liikeharjoituksiin osallistumisen kynnyks vaikuttaa korkealta eikä osallistuja juurikaan ota kontaktia, saati juttele. Ylivirittyneellä puolestaan tarkoitetaan tässä henkilöä, jolla on korostunut tarve ilmaista itseään, liikkua ja reagoida ärsyksiin. Ylivirittyneille kannattaa antaa mahdollisuus liikuttaa kehoaan paljon ja laajasti. Lisäksi heille on hyvä tarjota mahdollisuutta hermostonsa rauhoittamiseen. Alivirittyneille voi tarjota ensin yhden kehonosan pientä liikuttamista ja sen jälkeen kannustaa heitä lisäämään liikkumisen laajuutta. Aluksi alivirittyneille voi riittää esimerkiksi painonsiirron harjoittelu liikkumatta tilassa, ylivirittyneille puolestaan esimerkiksi maadoittava kävely ympäri tilaa. Yksinkertainen liikkuminen ympäri tilaa on aina hyvä lähtöpiste liikeharjoituksille, sillä ohjaajan on mahdollista auttaa kasvattamaan liikettä pikku hiljaa. Liikkua voi joko kävellen tai esimerkiksi pyörätuolilla kelaten – kunhan liikutaan tilassa ja tehdään havainnot siitä ja muista osallistujista.

Liikkumista voi tutkia ihan sellaisenaan, mutta joskus sitä helpottaa metaforien käyttö. Esimerkiksi ympäristöstä ja eläimistä nousevat assosiaatiot ovat suhteellisen neutraaleja. Tarkat ohjeet työpajoissa voivat myös herättää osassa asiakkaista ahdistusta, ja varsinkin liikkeen tarkat ohjeet saattavat tuoda pintaan ”suorittajuutta”. Jos on vapaus valita itse liike ja sen laajuus, suorittajuus voi jäädä taka-alalle.

Harjoitusten aikana on pohdittu myös sitä, millaiset liikeharjoitukset olisivat mahdollisia, merkityksellisiä ja mielenkiintoa ylläpitäviä esimerkiksi trauman kokeneille, kehitysvammaisille ja muistisairaille. Mikä tahansa liike on tervetullutta: kasvojen ilmeiden muuttaminen tai yhden sormen liikuttaminen riittää. Työpajoissa on keskusteltu myös äänen ja musiikin roolista, joka on merkittävä, sillä musiikki voi aktivoida tai rauhoittaa. Melko usein osallistujat alkavat luonnostaan liikkua musiikin soidessa. Musiikista voi löytyä myös merkityksellinen sanoma. Joitakuita osallistujia iloinen, piristävä musiikki voi myös ärsyttää. Käytettiinpä mitä tahansa harjoituksia, musiikkia, soittimia, välineitä tai liikkeitä, palkitsevinta on, kun jokin keino herättää halun tulla vuorovaikutukseen ja liittyä muihin.

Hankkeen aikana työpajoissa kehitetyt menetelmät koottiin digitaaliseen työkalupakkiin ammattilaisten kanssa. Työkalupakista löytyy ääntä ja liikettä sekä niitä molempia hyödyntäviä menetelmiä erilaisiin tilanteisiin ja erilaisilla haastavuustasoilla. Haastavuustaso ei tarkoita näiden menetelmien osalta tanssiin tai musiikkiin liittyvää taidollista osaamistasoa vaan enemmänkin sitä, millaiset sosiaaliset valmiudet osallistujilla on ja millaiselle luottamuksen tasolle toimintaa on mahdollista rakentaa. Tähän vaikuttaa esimerkiksi se, ovatko osallistujat työskennelleet yhdessä jo aiemmin vai tavataanko vasta ensimmäistä kertaa. Yksilö- ja ryhmämuotoisessa työskentelyssä ohjaaja arvioi mahdollisuuksia siirtyä tasolta toiselle ohjaussuhteen syventyessä. Tavoitteena on erilaisten asiakkaiden kohtaaminen niin, että he kokisivat tulevansa nähdyiksi, kuulluiksi ja kohdatuiksi – osallisiksi ja aktiivisiksi toimijoiksi.

Olellaisena tavoitteena TASSU-hankkeessa on uusien luovien menetelmien juurtuminen osaksi hankkeeseen osallistuvien ammattilaisten ja organisaatioiden työtä. Tätä tarkoitusta varten järjestettiin työpajamaisia tapaamisia ja lyhytkoulutuksia, joihin osallistui sekä kehittämistyössä mukana olevia että muita syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhassa olevien kanssa työskenteleviä. Tapaamisissa lähdettiin liikkeelle työkalupakissa olevista menetelmistä, joista valittiin osallistujien toiveiden mukaan sopivimmat omassa työssä kokeiltaviksi. Kokeilut toteutettiin omilla työpaikoilla henkilökohtaisesti laadittujen kokeilusuunnitelmien mukaisesti kiinnittäen huomiota sekä omaan että asiakkaiden kokemukseen.

Myöhemmillä tapaamiskerroilla käytiin näiden kokeilujen pohjalta yhteistä keskustelua menetelmien toimivuudesta ja asiakkailta saadusta palautteesta. Osallisuuden korostuminen näkyi hanketoiminnassa siis vahvasti sekä yhteisen kehittämisen vaiheessa että tässä jälkimmäisessä vaiheessa, jossa menetelmät viilautuivat lopulliseen muotoonsa ammattilaisten ja heidän asiakkaidensa kokemusten ja palautteen pohjalta. Tämän yhteisen työskentelyn myötä voitiin vielä yhdessä räätälöidä menetelmiä jokaisen osallistujan omaan työympäristöön sopiviksi sekä tarvittaessa tarkentaa kaikille avoimeen työkalupakkiin sisällytettäviä yleisiä ohjeistuksia. Tapaamisissa käytiin myös fasilitoitua keskustelua siitä, millaisia mahdollisuuksia ja toisaalta haasteita uusien menetelmien käyttöönottoon voi liittyä ja miten luovien menetelmien käyttöä voisi edistää omassa kotiorganisaatiossa laajemminkin.

Toimivaa vuorovaikutusta harjoitusten avulla

Toimivaa vuorovaikutusta ei rakenneta päivässä. Se edellyttää uskallusta antaa jotakin itsestään ja ottaa vastaan vuorovaikutusimpulsseja. On siis todennäköistä, että minkään harjoituksen tekeminen ei sellaisenaan ratkaise vuorovaikutusongelmia – usein siihen tarvitaan aikaa ja toistuvia harjoituskertoja. Edistymistä voi tapahtua pikku hiljaa tai purskahduksittain, joten tärkeintä onkin antaa osallistujille riittävästi tilaa ja aikaa sekä pyrkiä tunnistamaan kaikkein pienimmätkin edistysaskeleet. Ohjaajan on mahdollista auttaa tunnistamaan edistysaskelia ja vahvistaa ohjattavan minäpystyvyyden kokemuksia.

Tanssiin ja musiikkiin liittyvillä harjoituksilla pyritään virittämään vuorovaikutusta, jossa osallistutaan vuorovaikutustilanteen yhteissäätelyyn, kuunnellaan toisia, ilmaistaan itseä ja reagoidaan toisten tekemiseen. Harjoitukset tarjoavat mahdollisuuden ilmaista mielipiteitä tilanteessa, jossa ei ehkä vielä koeta sosiaalisesti turvalliseksi ilmaista niitä sanallisesti. Harjoituksilla pyritään pidemmällä aikavälillä mahdollistamaan kommunikaatiovalmiuksien kehittyminen. Lyhyemmän aikavälin tavoitteena on synnyttää vuorovaikutusta tilanteessa, jossa sanallinen vuorovaikutus voi olla haastavaa.

Kohti vahvistuvaa osallisuutta

Osallisuus TASSU-hankkeen lähtökohtana tarkoittaa yhtäältä viimekätistä tavoitetta lisätä syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien valmiuksia tulla nähdyiksi, kuulluiksi ja osaksi yhteiskuntaa. Toisaalta osallisuus näkyy hankkeen toiminnassa siinä, miten uusien menetelmien kehittämistyötä ja uuden oppimista tehdään kautta linjan yhdessä eri alojen ammattilaisten kanssa. Sekä ammattilaisten että heidän kohtaamiensa kohderyhmien ääni pyritään tuomaan esiin luovien menetelmien yhteisen kehittämisen prosessissa.

Osallisuuden esteet ja syrjäytyminen ovat epäilemättä pysyviä haasteita yhteiskunnassamme. Luovia menetelmiä hyödyntäen ja yhteisellä työllä voimme kenties kuitenkin avata vuorovaikutusta, jolla on merkittävä vaikutus yksittäisten ammattilaisten ja organisaatioiden sekä ennen kaikkea heidän asiakasryhmiensä näkökulmasta. Luovat menetelmät tarjoavat keinon vuorovaikutukseen, minkä kautta ymmärrys toisista ihmisistä lisääntyy.

LÄHTEET

- Anttila, E. (toim). (2022). *Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa*. (Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 58). Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. URN:NBN:fi-fe20201221101868
- Hakosalo, O., & Luusua, A. (2020). *Jamipaja: Kehollisuuteen, osallistavuuteen ja vertaisoppijuuteen perustuvaa kansanmusiikkipedagogiikkaa*. [Opinnäytetyö, Centria-ammattikorkeakoulu]. Centria-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020060417177>
- Heimonen, K. (2019). Ruumiillisuuden kuuntelu- liike ja pysähdys liikkeessä. Teoksessa A. L. Karjalainen (toim.), *Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle* (s. 197–226). PS-kustannus. Hoppu, P., Luusua, A., Kauppinen, P., & Hakosalo, O. (2021). KanTaMus yhdistää tanssin ja musiikin. *Kansanmusiikki*, (3), 14-15.
- Huhtinen-Hildén, L. (2019). Elämän ja arjen musiikkia – musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia. Teoksessa A. L. Karjalainen (toim.), *Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle* (s. 21–55). PS-kustannus.
- Kauppinen, P., Luusua, A., Sassali, N., Hakosalo, O., & Hoppu, P. (2023). Better Together: Toward a joint pedagogy in folk dance and music. *Dance Articulated*, 9(1), 63–82. <https://doi.org/10.5324/da.v9i1.5062>
- Parviainen, J. (1999). Fenomenologinen tanssianalyysi. Teoksessa P. K. Pakkanen, J. Parviainen, L. Rouhiainen, & A. Tudeer, (toim), *Askelmerkkejä tanssin historiasta, ruumiista ja sukupuolesta* (s. 81–98). (Tanssintutkimuksen vuosikirja 3/1999). Taiteen keskustoimikunta.
- Parviainen, J. (2002). Bodily Knowledge: Epistemological Reflections on Dance. *Dance Research Journal*, 34(1), 11–26.
- Pietikäinen, V., & Sassali, N. S. (2023). “Meen varmaan taas ihan kipsiin!” Psykologinen turvallisuus oppimisessa. Teoksessa M. Saviniemi, M. Maikkola, P. Vaskuri, & M. Kinnunen (toim.), *Pessimismi opetuksessa. Vaatimattomia vinkkejä opettajalle* (s. 39–66). PS-kustannus.
- Shanahan, M. J., & Elder, G.H. Jr. (2002). History, Agency, and the Life Course. Teoksessa L. J. Crockett (toim.), *Agency, Motivation, and the Life Course* (s. 145–185). (Nebraska Symposium on Motivation Vol. 48). University of Nebraska Press.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.). *Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen*. Saatavilla 18.11.2024 <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>
- Sutela, K. (2022). *Näkyväksi tekemisen taito. Pedagoginen kohtaaminen opetuksessa*. PS-kustannus.
- Turino, T. (2008). *Music as social life: Politics of participation*. University of Chicago Press.